

Gölnicbánya története

Gölnicbánya (szlovákul *Gelnica*, németül *Göllnitz*) város [Szlovákiában](#) a Kassai kerület [Gölnicbányai járásának](#) székhelye. A Szepesség egyik legfontosabb bányavárosa.

Neve eredetileg víznév, a Gölnic-patakról nevezték el, amely mellett fekszik. A patak neve a szláv *gnilec* melléknévből ered, ami poshadt vizet jelent.

A régészeti leletek tanúsága szerint a Gölnic völgyében már a kőkorszakban, majd a bronzkorban is éltek emberek. A várost német aranybányászok alapították a 12. században. A város a tatárjárást követően indult igazán fejlődésnek, miután Bajorországból, Tübingiából és a Rajna-vidékről német telepések érkeztek az elpusztított lakosság helyére. Gölnicbánya csakhamar a környező bányásztelepülések központja lett. Először 1246-ban említi oklevél "*Gylnychbanya*" néven. 1264-ben IV. Bélától kapta városi jogait. Ezeket később V. István és IV. László is megerősítette. 1276-ban "*Gelnic*", 1280-ban "*Gulnychbana*", 1379-ben "*Gulnicia, Gulnych*" a neve. Gölnicbánya vidéke a 13. században közigazgatásilag nem a Szepességhez, hanem a kamaragróf hatósága alá tartozott. A gölnic- és [szomolnok bányavidéki](#) németek közvetlen királyi hatalom alatt, a bányavárosok külön közigazgatási egységében egyesültek.

1288-ban domonkos szerzetesek építettek kolostort itt, melyet 1543-ban egy lázadás során leromboltak. Városi jogait 1317-ben Károly Róbert, 1359-ben Nagy Lajos király, majd 1435-ben Luxemburgi Zsigmond kiterjesztette, mely következtében Gölnicbánya szabad királyi város lett. A város legrégebb pecsétje 1497-ből származik.

Az óváros déli végétől nyugatra állott egykor vára, melyet 1234-ben II. András uralkodása alatt kezdtek építeni és 1436-ban említenek először. 1437. októberében Zsigmond elzálogosította Eberhard Cliber bambergi polgárnak. 1444-től Giskra zsoldosai birtokolták. A vár 1527-ben elpusztult, köveit széthordták. Ma rom Gölnicbánya területén.

A város fénykorát a 15. században élte, amikor nagy mennyiségű ezüstöt és rezet bányásztak itt, 1726-ban a Gölnic völgyében fekvő hét alsó bányaváros központja lett. Később a vastermelés került túlsúlyba. A fémfeldolgozás miatt olvasztóhámorok is működtek itt. A 19. század végére színesfémhányái kimerültek, csak vasbányászata maradt meg, mely még ma is fejlett.

Vályi András szerint "*GÖLLNITZ. vagy Gelnitz, Hniletz. német mező Város Szepes Vármegyében, földes Ura G. Csáky Uraság, lakosai katolikusok, és evangélikusok, fekszik Gelnitz vize mellett, Remete, és Krompack között. Ispotálya van, vasa, és hámora is nevezetes, rezet ásnak bányaiban, 's vas drótokat is készítenek, Bányai már 1280-dik esztendőben esméretesek valának, lakosai németül beszélnek ugyan; de sokkal különbözőbb hangzatot, és kimondást adnak a' szavaknak mint Lótsén, vagy másutt, a' hol németül tisztán beszélnek; ezek pedig darabos, és idomatlan hangokkal élnek. Nem messze 53 látszatik a' Várostól egy régi Várnak avagy kastélynak omladékja. Határja soványas, keresetre jó módgya minden nap a' Bányákban, fája mind a' két féle, az első Osztályba számláltatott."*

Fényes Elek szerint "*Gölnicz, (Gelnicza), tót-német bányaváros Szepes vármegyében, a Gölnicz vagy Hnilecz vize mellett, Szomolnokhoz észak-keletre 3 mflnyire, magas hegyek közt: 2248 kath., 2768 evang., vagyonos lakosokkal. Kath. és evang. anyatemplom. Sörház. Vendégfogadó. Vas- és réz-bányák. Helyettes bányász-törvényszék. Az idevaló vasat az iglóival együtt legjobbnak tartják a megyében. Fő gazdasága vas- és rézbányáiban áll. Van itt 2 vashámor, 3 vasolvasztó és frisitő kemence, mellyekben évenként 17,000 mázsa vas készül. Egy vas-szeggyár; a közel fekvő Grellenseifen nevű völgyben ismét kilencz hámort hajt a*

hasonnemű viz. Lakik itt továbbá 175 kovácmester, kiknek nagyobb része csak vasszegeket készít. A kovácműhelyek száma 22, s ennyi a tulajdonos mester is; a többi ezeknél bérben dolgozik. Van itt végre még 4 rézkovács s 3 bánya-kovács-műhely, 4 árpakásalom, egy érczuzda. A város 1838-ban gr. Csáky családtól örökösen megváltá magát. "

A trianoni békeszerződésig Szepes vármegye Gölnicbányai járásának székhelye volt.

Forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6lnicb%C3%A1nya>